

znaš ti, dragi Antune, ovaj vaš slovenački jezik — to treba napustiti, to više ne vredi, treba da radimo za jugoslavenski jezik...« Novačan se je odločno uprl in — ni postal ban. Ni bil poraben za načrte s slovenskim jezikom.

O tej dobi Šolarjevega življenja pravi njegov sodelavec dr. Tone Bajec: »Po Breznikovi in Šolarjevi zaslugi je postal Šentvid takrat romarska pot za veliko število tistih, ki jim je bila pri srcu usoda slovenskega jezika.« (Naši razgledi 6. VII. 1968.) Po Bajcu povzemam v glavnem tudi podatke o Šolarjevem delu za slovenski jezik.

Solar se je zavedal, kako nasproten veter veje proti slovenskemu jeziku iz Beograda, in se je trudil, da bi v mladini poglobil znanje slovenščine in ljubezen do nje. Njegova velika zasluga je, da je zbral družbo strokovnjakov in z njimi sestavil vzorne slovenske čitanke za štiri razrede takratne nižje gimnazije. Brez pretiravanja smemo reči, da so bile tiste čitanke na evropski višini. Z navdušenjem so jih sprejeli učitelji in učenci. Za šolo je ustanovil in vodil pri Mohorjevi družbi zbirko Cvetje iz domačih in tujih logov, vredno predhodnico sedanjega Kondorja. Pri profesorskem društvu je vodil odsek za šolske knjige. Bil je med ustanovitelji Slavističnega društva, ki ga je pozneje imenovalo za častnega člana, in sourednik njegovega Slovenskega jezika. Slovenski pravopis iz 1950 je do dveh tretjin njegovo delo, obilen in dragocen je tudi njegov prispevek k izdaji 1962. Nadvse pristrčno se je oddolžil Breznikovemu spominu s knjigo Življenje besed. Pri Mohorjevi družbi je urejal Detelovo Zbrano delo in pripravljal novo izdajo Jakličeve knjige o Baragu. Pod Šolarjevimi vodstvom je bilo v inštitutu za slovenski jezik izpisanih milijon listkov kot gradivo za slovar slovenskega knjižnega jezika. Zbiral je tudi ledinska imena, ki so pomemben zaklad ljudskega izrazoslovja, a ga sedanji čas zanemarja in zapravlja. Zanimivo je, da sta pri poskusnem delu te vrste na terenu sodelovala z njim tovariša iz profesorskega čeha Pavle Blaznik kot zgodovinar in France Planina kot geograf. Solar se je namreč zavedal, da veliko jezikoslovnih vprašanj ne more rešiti samo jezikoslovje, temveč jih je treba osvetliti tudi s pomočjo drugih znanstvenih strok. S pomočjo svojih dijakov je zbral tudi podatke o rabi krajevnih imen, kakor jih zdaj zbira sodelavec Krajevnega leksikona Slovenije. Nimamo še seznamov vseh njegovih spisov in del, tudi ne bomo najbrž nikdar izvedeli, koliko je pomagal

pri delu raznim kulturnim delavcem, kajti »njegovo delo je tako obsežno, da je skoraj malo verjetno, da bo kdaj pravično in v celoti ocenjeno.« (Koledar Mohorjeve družbe za 1969, str. 120.)

Šolarjev delovni tovariš dr. Anton Bajec je njegovo delo pravilno označil z besedami: »Nikoli ni delal samo za plačilo, ampak iz čiste vneme za domačo zemljo in njen jezik.«

Ivan Dolencec

OSEMDESETLETNIK

akademik prof. dr. Francé Koblar

Spoštovani!

Slovenska javnost se vas je 1949. leta spomnila za 60-letnico; 1959 je slavila 70-letnico; dne 29. novembra letos obhajate 80-letnico. Ta vaš 80-letni jubilej bo med množico Železnikarjev, od koder vam pišem prek Loških razgledov, posebno v živem spominu na tisti del vašega življenja, ko ste pripadali Železnikom kot njihov stalni prebivalec.

Železniki, vaš rodni kraj, vas je sprejel iz zakonske zveze Franceta Koblarja, po domače Ceta, in Elizabete Koblar roj. Logar, kot zdravega prvorojenca in novega uda občine in župnije Železniki. Detinstvo in otroštvo ste preživeli v družini kovača-žebjarja, ki je imel slabe zasluzke. Zgodaj ste se s kladivom v rokah postavili ob njegovo nakovalo in kot dobro razvit deček kovali žeblje v Johanovem vigencu »Pri morajni«. Po letih dela v vigencu ste odšli na solanje, se vračali domov telesno in umsko odrasčajoč in z iskreno željo prinašati nabrano znanje ljudem rodnega kraja. To željo ste uresničevali v društvenem delovanju dijaške dobe, akademskih let in zgodnjih moških let v tolikem obsegu, da vas je tedanje Prosvetno društvo Železniki izvolilo za častnega člana.

Cetov Francek ste — fant med fanti — sveža mlada moč, ki se sproži na drog kot z grezilom izravnan, zakoleba v sklopki in že zamahne okretno telo v veletoč, da zastane dih navzočim. Toda ta vaša telesna sposobnost vas ne priklene, ker vam je pri srcu množično vzgajanje ljudi, ki ga morejo dajati odrske prireditve. Društvo naj ima »dramski odsek«, kateremu postanete vodja, režiser in igralec. Na odru vam je odprto učenje množice igralcev in gledalcev za uglajeno nastopanje, lepoto govora slovenščine, moralno rast in narodno zavest. To odrsko delo je postalo najsvetlejša podoba Železnikov v mrki dobi njihovega propa-

danja. Pričarale pa so jo številne uprizoritve Linhartovih, Cankarjevih, Finžgarjevih, Goljevih, Nušičevih, Gogoljevih, Molierovih, Shakespearjevih, Schillerjevih in drugih dramskih del po vaših ali drugih prevodih. Nad štiri desetletja so minila od te dobe, a vaš čas je ostal ljudem nepozaban in pravijo: »Tako lepih iger, kot so bile v Zeleznikih ob Koblarjevem času, ne bo nikdar več!«

Zakaj ste postali v rodnem kraju iz Cetovega Francka — profesor Koblar — učenik Zeleznikarjev?

Odgovor vprašanju je najti samo, če dobimo vpogled, kako ste gradili svoj lik ljudskega izobražena, ki je izšel iz naroda in se je vračal k njemu ob preziru materialnih koristi in ne oklevajoč v naporih. Oglejmo primer: V oktobru 1922. leta ste pripravljali uprizoritev »Namišljenega bolnika« za žegnanjsko nedeljo. Ves zadnji teden je deževalo, da je bila zemlja prepeta z vodo. Od petka na soboto so se nad loškim območjem trgali oblaki, da so padle vode premaknile zemljo, odnašale hiše, gospodarska poslopja, mostove in pota. Bila je »noč groze«! V soboto ste bili na ljubljanski postaji pred opoldanskim »gorenjcem« z dvema plenitima košarama, napolnjenima z garderobo za igro. Naložila sva vsak eno, se pripeljala na Trato, se oprtala in nastopila 20 km pešačenja v Zeleznike. Vode se še niso odtekle, četudi se je zvedrilo. Posledice poplave so bile vsi pot vidne in so oteževale najino hojo. Pri Bukovici je po polju in cesti tekla Sora mestoma do kolen globoka — brodila sva. V Selcih je bila na klancu cesta zasuta z brozgo prsti, dračja in nanesenih smrek, kar dva metra debelo. To sva obšla in pod vasjo po lestvi prečkala vodo. Vsak revni studenec je postal drveči potok. Prek teh sva tovorila lasulje, obleke, palice, pokrivala, šminke itd. Ko smo »Namišljenega bolnika« uprizorili, so se ljudje, prestrašeni zaradi grozeče poplave, sprostili z zdravim nasmejanostjo in pozabili na povzročeno gorje.

Vaša doba izobraževanja Zeleznikarjev je bila polna telesnih naporov, ki ste jih smelo prispevali v vseh letnih časih. Ljudem, ki ste jih imeli radi in so vam še pri srcu, ste se neomejeno razdajali. Spoštovanje vaše osebnosti je zrastle zaradi dejanj, ki so vas dvignila na visok podstavek med množico. Ko iz vloge Balčka v Desetem bratu gledam v vas režiserja, se zavedam veličine vaše neomejene predanosti »rodu in domu«. Iz nje je nastal velikan vaših mer zdravja, moči in razuma, ki mu za 80-letnico od srca čestitam.

Niko Žumer

PRVIH 15 LETNIKOV LOŠKIH RAZGLEDOV

Na predvečer občinskega praznika 8. januarja 1969 je predsednik občinske skupščine tov. Zdravko Krvina priredil v poročni dvorani slovesen sprejem ob 15-letnici Loških razgledov. Povabljeni so bili vsi člani uredniškega odbora, stalni sodelavci zbornika in nekateri zainteresirani kulturni in politični delavci Škofje Loke. Razen enega člana uredniškega odbora, ki je bil službeno zadržan, so vsi povabljeni — 22 po številu — prišli na sprejem. Po uvodnih besedah predsednika občinske skupščine je tačasni urednik zbornika France Planina prebral o prvih petnajstih letnikih tole pregledno poročilo:

Čeprav 15 let ni okrogel jubilej, naj bo vendar povod, da pregledamo pot našega zbornika, ki smo jo že prehodili, in se pogovorimo, kam in kako bomo krenili naprej.

Že ob ustanovitvi Muzejskega društva l. 1937 nam je lebdela pred očmi zamisel o lokalnih publikacijah, ko smo postavili v 2. člen društvenih pravil, ki govori o namenu društva, določilo, naj društvo izdaja znanstvene in poljudne publikacije. Zavedali smo se namreč, da bo muzej brez publikacije premalo življenjski, le vase zaprt, brez stika z drugimi kulturnimi ustanovami in — ne nazadnje — premalo povezan s svojim krajem in zanj premalo plodovit in premalo pomemben. Imeli smo tudi že izkušnjo iz prejšnjega leta, ko smo obrtno-industrijsko razstavo pospremili in obogatili z izdajo knjige »Škofja Loka in njen okraj«; ta nam je bila potem v marsičem vzorec za Loške razglede.

V letih pred vojno je bilo društvo zaposleno z zbiranjem in urejanjem muzeja, da bi moglo misliti na izdajo kake publikacije. Tudi je bilo prežgodaj, da bi se ustanova, ki je komaj zaživela, lotila temeljitejših študij. Po pičlih dveh letih muzeja je vojna zamorila ne le vse naše delo, temveč domala vse kulturno življenje. Po osvoboditvi smo zbirali »raztresene ude«, skrbeli za prostore in nato v puštalskem gradu tako rekoč na novo ustanovili muzej, nakar je vsakodnevno oskrbovanje zbirke več ko dovolj zaposlovalo naše amaterske moči. Šele osem let po vojni je nastopilo takšno stanje, da smo mogli uresničiti zamisel o društveni publikaciji. V Loko so se vrnili politični in gospodarski delavci — domačini z nalogo, da poženejo kolo gospodarskega in kulturnega napredka domačega kraja, med njimi tov. Sveto Kobal, ki je